

Folkets Dagblad intervjuar Trotskij

Inledning

Från sommaren 1935 till slutet av 1936 vistades Trotskij i Norge. Tiden i Norge blev händelserik med många förvecklingar. Detta drama i vårt grannland skildras utförligt i en intressant bok av den norske populärhistoriske författaren Yngvar Ustvedt.¹

Närheten till Norge borde ha fått politiskt intresserade i Sverige att besöka revolutionären för att höra vad han hade att säga om viktiga politiska frågor, men fram till den första Moskva-rättegången, hösten 1936, gjordes mycket litet för att utnyttja denna möjlighet.

Ett undantag var två intervjuer som gjordes av en herre vid namn Kurt Singer, den första i publicerad i *Folket i Bild* (nr 20 1935) och den andra i Socialistiska Partiets dagstidning *Folkets Dagblad* (20 juni 1936) – det är den senare som vi publicerar nedan. Ingen av intervjuerna översattes till något annat språk än svenska.

Kurt Singer (1911-2005) föddes i Wien (Österrike), men växte upp i Berlin (dit familjen flyttat 1919). Där arbetade han från 1930 som bokhandlare och journalist. Politiskt tillhörde han "Leninbund", en vänstergrupp med ursprung i tyska kommunistpartiet. Efter det nazistiska maktövertagandet 1933, var han en av initiativtagarna och den viktigaste medarbetaren i en underjordisk antinazistisk veckotidning, men tvingades februari 1934 fly till Tjeckoslovakien, varifrån han i april samma år tog sig till Sverige.

I Sverige verkade Singer som freelans-journalist och författare. Bland hans mer kända böcker kan nämnas en biografi om den blivande nobelpristagaren Carl von Ossietzky (*Carl von Ossietzky – fredskämpan i koncentrationsläger*, publicerad 1936), samt en biografi om nazisten Herman Göring (*Göring: "Tysklands farligaste man"*, publicerad 1939). Denna bok ledde till påtryckningar från Nazi-tyskland, som krävde att upplagan skulle beslagtas (vilket också skedde i januari 1940) och att Singer skulle utelämnas. Hoten mot Singer ökade, vilken fick honom att samma år lämna Sverige för USA, där han stannade resten av sitt liv.

För Singer var anti-nazismen central – hela hans journalistiska och övriga verksamhet centrerades kring detta, vilket bl a tog sig uttryck i att han – enligt uppgift – under andra världskriget skulle ha verkat som "spion" (!) åt västmakterna.²

Hans två Trotskij-intervjuer hamnar således litet vid sidan av Singers huvudsakliga verksamhet, även om han säkert kände till den energiska kamp som Trotskijs förde i början av 1930-talet för att få de tyska socialdemokraterna och kommunisterna att förstå och på ett effektivt sätt ta upp kampen mot den nazistiska faran.³

Intervjun i *Folkets Dagblad* är inte särskilt bra. Den handlar till större delen om hur Trotskij kunde förlora kampen mot Stalin och i synnerhet varför inte Trotskij försökte störta Stalin med en militärkupp. Singer förefaller faktiskt vara dåligt påläst, eller kan det vara så att han främst är ute efter att fånga intresset hos mer politiskt okunniga läsare? Exempelvis framstår det som att Singer inte känner till brytningen mellan Lenin och Stalin och Lenins försök att skapa en fraktion tillsammans med Trotskij för att bekämpa byråkratin, vilket beskrivs utförligt i den 1929 på svenska (och flera andra språk, även tyska) utgivna boken *Det verkliga läget i Ryssland*. Kan det verkligen vara så att Singer inte kände till detta?

Martin Fahlgren (23 september 2008)

¹ Se [Världsrevolutionen i Hønefoss. En redogörelse för Leo Trotskijs vistelse i Norge.](#)

² En kort självbiografi (på engelska) finns här: [Kurt Singer autobiography](#)

³ Trotskijs viktigaste skrifter om detta finns samlade i [Kampen mot nazismen i Tyskland.](#)

Ur *Folkets Dagblad* 20 juni 1936

Intervju med Trotskij

Varför förlorade Leo Trotskij makten till Stalin?

En bild från den tiden då Lenin hade avbrutit alla förbindelser med Stalin

Enslingen på Hönefoss intressanta uttalande för Lördagskvällen

Hur lätt är det icke för borgarpressen att skriva: Det är Trotskij som organiserat den franska strejken! Men om man sett honom, där han lever isolerad från hela världen i det lilla norska industrisamhället Hönefoss, i utkanten av staden, nästan på rena landsbygden, så vet man genast att detta är lögn. Hur gärna Trotskij än i verkligheten vore aktiv organisatör, så är han det numera bara i tankarna, ty i verkligheten finns det för närvarande knappt en mera isolerad politiker än han. Och det är fråga om han någonsin åter kan komma att spela någon politisk roll.

För många har det varit en intressant fråga, hur en man sådan som Trotskij, som näst Lenin var den ryska revolutionens obetingade ledare, över huvud taget kunnat förlora all makt; hur det kom sig att Stalin kunde segra över honom och hur dödsfiendskapen Stalin-Trotskij kom till stånd.

Och vi hade nyligen tillfälle att i en intervju fråga om dessa saker.

”Om ni, kamrat Trotskij, var övertygad om er rätt gentemot Stalin – varför nedlade ni då alla edra funktioner som folkkommisarie för militärväsendet och som Röda Arméns chef? Varför har inte ni begagnat er av den mäktiga apparat som ni hade till ert förfogande, för att göra motstånd?”

Trotskij svarade, att han vet, att man i det politiska livet ständigt på nytt stöter på denna fråga, men ”frågan om revolutionens och kontrarevolutionens inre lagar uppställs alltigenom” rent individualistiskt och detta är felaktigt. Men får inte ”låtsas som om det gällde ett parti schack eller en idrottsmatch”. I verkligheten är det ”djupa konflikter och förskjutningar av social karaktär”.

– ”Envar, som är någorlunda förtrogen med historien, vet att varje revolution drar med sig en kontrarevolution, som visserligen på det ekonomiska området aldrig helt och hållet återfört samhället till utgångspunkten, men som alltid berövat folket en avsevärd del, om inte rentav lejonparten av dess politiska erövringar”.

Den epok, som följer på den akuta revolutionära perioden kommer, enligt Trotskij, att med alla medel utplåna de ursprungliga revolutionära krafterna. Trotskijs och Stalins kamp uppbars av denna revolutionens kamp, av internationalismens kamp mot det ”nationella” uppbyggandet, mot de orevolutionära epoken. ”Framgångar och motgångar” i denna kamp för nygestaltningen beror på detta. Stalin avbröt revolutionen – Trotskij ville fortsätta den internationellt. Trotskij förnekar därvid över huvud taget den av oss gjorda frågeställningen: varför gjorde ni inte i rätt tid bruk av militärapparaten mot Stalin?

Han anser att man får bara se de historiska grundvalarna, och de hade slutligen genomdrivit att de gamla revolutionära elementen utgallrades för att bereda plats för de konservativa.

”De äkta proletära revolutionärerna i Sovjet-Unionen hämtade sin kraft, icke så mycket ur de revolutionära massornas apparat, som ur deras aktivitet, Särskilt hade Röda Armén icke skapats av ”apparatmän”.

Röda Armén skulle alltså ha vägrat att marschera mot den sig på nytt konstruerade byråkratiska apparaten? – Det medger Trotskij naturligtvis icke, utan förklarar att slutet på den revolutionära vågen, tröttheten och nederlagen i Västeuropa också har försvagat de ”permanenta revolutionärernas” och ”internationalisternas” positioner.

Men Trotskij hänvisar också till något nytt i detta sammanhang. Röda Armén hade i början av sin existens nödtvunget övertagit flera tusen f.d. tsaristiska officerare, då man inte kunde reda sig utanfackutbildat befäl. Trotskij utvecklar nu följande tankegång:

”Stödja sig på officerarna för att erövra makten hade bara den kunnat, som vore beredd att tillmötesgå officerarnas kastönskningar, d.v.s. velat garantera dem en ställning samt införa rangskillnad och ordnar. Det råder ingen tvivel om, att det då icke heller hade kostat någon möda eller ens någon blodutgjutelse, att genomföra en militäromvälvning mot fraktionen Zinovjev-Kamenev-Stalin”.

Trotskij medger nu att en sådan militäromvälvning skulle ha störtat icke endast Stalin utan hela det bolsjevikiska systemet, och just detta ville han förhindra.

Vi ställer oss visserligen skeptiska huruvida en sådan statskupp kunde lyckas. Vi kommer ni till den frågan, ”om Lenin hade levat – hur hade de gått?” Trotskij förklarar att man alls icke kan räkna ut detta med matematisk noggrannhet. Men han anser:

– ”Att Lenin var den oförsonlige fienden till den rovgiriga konservativa byråkratin och till Stalins politik, som alltmer band sitt eget öde vid denna, – det framgår ovedersägligt av en rad brev, artiklar och förslag som Lenin skrev under den sista perioden av sitt liv och särskilt av hans testamente, vari han anbefallde att avlägsna Stalin från posten som generalsekreterare, samt slutligen också av hans sista brev, *i vilket han avbröt alla personliga och kamratliga förbindelser med Stalin.*”¹

Att Lenin bröt med Stalin, politiskt och kamratligt, är nytt för oss. Trotskij meddelade att Lenin hade talat med honom om nödvändigheten av en gemensam fraktion mot Stalin, att Lenins änka vetat om detta och att hon före hans landsförvisning förklarat för honom att – ”om Lenin levde ännu, så sutte han i fängelse!”

Vi kan icke granska alla sanningar, vi vet bara att Stalin icke offentliggjorde Lenins testamente.

Trotskij lever ännu i dag i minnet av forna stora tider, – han anser alltjämt som förut att det är riktigt att han avstod från en våldsam statskupp. Han ville icke då – och han vill icke heller i dag – låta kontrarevolutionen segra – – –

Vi tar avsked av honom och han säger bara, att i dag har de kommunistiska partierna blivit sektioner av Nationernas Förbund – det hade icke varit möjligt under Lenins tid...

Kurt Singer

¹ Det inte helt korrekt att Lenin i brevet *bröt* ”förbindelserna med Stalin”, utan han *hotade* att göra detta (Trotskij hade inte tillgång till brevet, utan byggde på muntlig information om detsamma). Brevet publicerades först i sin helhet 1956, se [Sista breven](#).